

„Cyrill-Method“ vychádza
každých osem dní; Vojtech
ale len za mesiac raz.
Predpláca sa u redaktora
Štefana Rúčky v Trnave
(potočná ulica číslo d. 260).

CYRILL a METHOD.

Katolícke Noviny pre Cirkev, Školu a Literatúru.

Číslo 18.

V Trnave dňa 24. mája 1869.

Ročník XVI.

Maliar.

Na dvore slávneho Bogorisa Kráľa
chýrečná svetlica obrazáreň stála;
obrazáreň slávna v deviatom stolytí,
o ktorej po dnešný deň ešte chýr letí.
Obrazy svedené rukami slávnymi, —
bláženým sa cíti Boris medzi nimi.
Avšak v obrazárny chybí ešte obraz,
ktorý-by pohnutia na sebe nosil ráz;
a taký mu obraz maliar nezmaluje,
bo každý všednú vec v sebe obsahuje.
Rozhlási Bogoris po širej krajine:

„Maliar, ktorý obraz podivný vyvine,
mnoho zlata striebra a vzácné poklady
obdrží od štedrej Bagórisa vlády!“
Aj! tu sa poberá do Thesaloniky
Svätý Method maliar, umelec veľký
na tvrdz Bogórisa, na hrad krásotvárný,
vstupujúc do slávnej jeho obrazárny —
prichodí s úmyslom, že malovať bude:
obraz o poslednom Boho-Krista súde.“
Maluje umelec jedon strašný obraz,
umelecká ruka hrozný mu dáva ráz.
Kto sa naň podíva, oči k zemi sklopí,
bo pri pohľade naň hrúza ho obklopí.
Významu jeho sa nemôžno domnivať,
nemôžno sa dlho na ten obraz divať
Velebnosť i hrúza v ňom sa predstavujú,
chóry anielov sa vókol Krista snujú.
nevinné detiatka, mládíci i starí...
jasajú majúce vyjasnené tváry...
pozerajú hore — v preradostnej túžbe.
na Krista, v jehožto stáli vernej službe!
A na ľavej strane stoja odvrženci,

slúzi pekla, kostry, samí zatracenci,
škripiaci zubami. — jako bedákajú,
že sa v pekle večne mučiť, trápiť majú!
No, obraz ten toľko má v sebe živosti,
že diváka prejme mráz, hrúza cez kosti.
Uviedol umelec dej v obraz ten zdarný
vo stkvelej Borisa kráľa — obrazárny.
Prichádza i Boris, s mnoho umeleami
posúdiť ten obraz čudný a neznámy;
či zdarnej malovke pohnutia ráz je dán?
Ziera naň — a posiaľ byvše tuhý pohan
nemôže znať výjav — dej toho obrazu.

„Maliaru! väti on — povec nám odrazu
čos to namaloval? Oh! to výjav hrozný!“

„Či to obraz svetský, a či je pobožný,
veď celé dvoranstvo moje sa ho hrozí.“

„Koho predstavuje, povec, mužú boží!“

V nábožnej pokore maliar odpovedá:

„Čo som vymaloval naraz rieciť sa nedá; —
Pozri; — a k spaseniu kráľu nech ti zide:

„Takto Kristus všetkých ľudí súdiť pride!“

„Verím! v úžasnutí Bogóris kráľ riekne
a pohnutý v duši na kolená klákně.
zopnúc ruky na hor, k modlitbe sa chystá.
káže sa pokrstiť, chce znať Pána Krista!“

Za príkladom kráľa — ešte nekresťanský —
prijímal krst svätý, celý rod bulharský,
prijímal s nadšením božíu, vieru istú, —
skrz' predivný obraz prišiel k Bohu Kristu!“

Anton E. Timko.

Pravá náchylnosť pravý pocit k prírode.

Mnohí skusili a skusujú za dňov našich že ľud kresťansky nema veľkej veľmi chuti vôle, citu, a náklonnosti k prírode. V kráse prírody on nenachádza takého, jaké by mal mať — obľúbenia. v ňom ubúda trati sa jeho náklonnosť k prírode. On neobraca toľku pozornosť na zjavy, a úkazy v prírode, a dômyslny rozumný človek toto všetko za smutnú skúsenosť považuje, a berie. Mohol by neкто tuna síce nadhodiť: „Však dnes veľmi mnoho cestovateľov svetom sa uháňa mnoho skúmateľov prírody, — krásne kraje, a krajiny precestuje, u v prírode vyhľadáva to, čo znamenitého a užitočného ale skrytého váži v nej.“ — Lež my tuná ľud berieme v celku a vo velikosti-všeobecne-, a hovoríme tuna o náklonnosti ľudu k prírode, a nie jedine o zaujímavosti za zvláštne znamenitoveľkolepé kraje a krajiny istých cestovateľov ktorých aspoň väčšia čiastka — keď ich lepšej očiami našima premeráme keď im lepšej do očí pozremo — o všetko iné zemské, a časne dbá, len o večné tak uprimne sa nestará, áno za zýskom za svetským; ohľadami sa sháňa, ale česť a chválu božiu, v dielach jeho, teda česť pôvodcovú natúry a dobrou bližneho nevyhľadáva, o krásne stvorenie božie nepriam srdečne dbá, a sa stará!“

Ešte i toto druhé mohlo by sa nadhodiť: „L'ud náš obyčajne a zväčšia pod širím nebom pracuje v potu tvári vyhľadáva chlieb svoj vzdajši. Je to jeho lós, a povolanie pod širím nebom mozolovať, horkotážko pracovať; nuž teda jakože môžeme, a smieme očekávať od našo obecného ľudu, aby on to obdivoval. čo preňho je každodenné, čo vidí ustavične, totižto prírodu — alebo aby on občerstvenie hľadal tam kde on má svoje každodenné trápenie, aby on kp. išol na prechádzku, kdežto on ukonaný len odpočinok pokoj potrebuje.“

Aj táto námítka nehovorí oproti hore vyše vyslovene skúsenosti smutnej. L'ud obecný pomerne ešte najviac sa zaujíma za prírodu, ešte najväčšiu chuť cit, a náklonnosť svojú prezradzuje k prírode; choc aj priňom badá sa tiež jakási ehladnosť k starej tejto jeho priateľkyne. —

Lež veľmi padá do očí to že priam tie stavy

ktoré vymerané majú práce svoje, a úlohy v zatvorených izbách alebo kancelariach, priam ony sa menovite odťahujú od prírody, a najradšej vyhľadávajú svojú zábavu, a obveselenie v dajakej verejnej miestnosti, asnaď v krčme, v hotéle v kaviarne v divadle atd. a dosti je pre nich, keď len kedy tedy vyvlečú sa na čerstvé, a slobodné povetrie do širého pola — asnaď len vtedy keď sa ony zavezú na sedliacké hody, kary veselja atd. Pravý pochop o tom: že natúra je nevyčerpatelná studnica radovánok, a obveselenia, ano že príroda je jedno najšlechetnejšie, najčistejšie, a najnevinnéjšie občerstvenie jak pre telo tak aj pre dušu človeka — pravý tento pochop o prírode — zdá sa: že mnohý úplne a naskrze potratili — tento mnohým sa nekam podel.

Otázka teraz je. odkiaľ pochádza to že za našich časov chuť citedlnosť a náklonnosť k prírode zo dňa na deň viac a viac sa trati? My na to odpovedáme: Z jednej stránky toho príčina je teraz panujúci nadvládny materialismus (shánanie sa po časnosti po časných vydelkoch zo zysku chtivosti a lakomstva. — Z druhej ale stránky vinu toho na sebe nosí ai zle srozuměný asketismus (prisne mravy, prisna pobožnosť) — áno výstredná, a krivá horlivosť náboženská. —)

Vo veku našom panuje materialismus. To jest: koniec a cieľ našo počínania je: výrobok, výhoda, zysk, lakomstvo, roskoše sveta ohlady časné atd. — My porád iba čo sa len po roskošach a radovánkach telesných a smyslných, len po statkoch sveta tohoto sháňame. I jakože môže mať privrženec materialismu, ktorý si zysk časný, hmotný nadovšetko váži — jakože môže mať radosť v krásnej prírode, jakože ho môžu tešiť: krásne kraje zelené lúky, v dobrom poriadku nachodiace sa hory, poľa a lúky? keď on vidí, že on neni ten šťastný ich majiteľ, a statkáar? — Pred dakolko rokami cestoval som s jedným občanom po našom krásnom Pováží. Známý mi bol a je utešený kraj tento a predca, — jako sme vystúpili na jedon vrch: „Ostré“ odkiaľ z vyšavy tejto utešený výhľad očiam rozprestiera sa na doliny Kysucké hlboko dojatý ostal, som stáť, a ztratil som sa v obdivovaní, a považovaní krásneho Slovenska! —

Lež i hned som sa zepamätal že pri mne stojí môj spolucestujúci súdruh občan ktorý chladnokrvne

díval sa po krásnom kraji tomto. Pýtal som sa ho: či aj ostatní ľudia tak jako on chladno pozierajú z tejto výsky pokerúc na nú vystúpia — svoje utešené a milé Slovensko? drahý svoj rodný kraj? — Ano bola odpoveď jeho — a či sa človek môže radovať z toho, čo není jeho? — čím nevládne? Pozrite na tie doly vrchy hory poľá atd tieto všetkie patria P. a L. tieto všetkie sú statky bohatera žida! — Ja som mlčal, a vzdýchol som si z hlubiny duše srdca môjho však to nebola prvá ani poslednia moja skusenosť smutná! — Není tomu dávno čo som cestoval tiež po milom Slovensku, a vtedy k nám cestujúcim pridrúžil sa aj jedon israélita (žid) ktorý veľmi zrazený a smutný bol nad ztratom práve pochovanej ženy svojej. Mali sme všetci spolu útrpnosť nad zrazeným židom týmto nad bližným našim utrápeným, ale nemohli sme ho nijak k rozmaru, k vyrazeniu priviesť. Vyšli sme na hrebeň jedného vysokého vrchu odkiaľ bolo vídať krásnu dolinu s nadol vinúcim sa potokom. Tu žid do ohňa prisol a začal zápaliste rečnovať takto: „Vieteli vy, kto tuna v tomto kraji najkrajší výhľad má? kto tuna všetky tieto hory, poľá lúky v moci svojej drží? To je pán P. bohatý žid a statkár i patrón mnohých fár na Slovensku; hľa všetko to čo vidíte je jeho majetok.“ —

A tak istotne materialismus v dobe tejto otravuje nám radosť a obveselenie nám kali a ruší ktoré by sme mali a mohli mať v krásnej prírode Boha: — Či teda len to robiť má človeku radosť, čím on vládne? Či teda sedliak na všetko ine sa má ľahostajne dívať len nie na svoje vlastné role poľá lúky a hory? A ja ktorý nemam ani len na jedon krok, na jednu piadu zeme, role lúky a hory, ktoré bych mojím vlastníctvom menovať mohol, — a aj ini tiež mnohí ktorí nie sú majitelia gruntov, nie sú statkári žiadni — či my psotári na penziach alebo biedni remeselníci nemáme mať žiadnej radosťi v prírode božej? — Pekne ďakujeme tí ty zkazonosný a obveselenie vyvracajúci materialismus!

Nie nie, to tak nemôže byť. Príroda je božské stvorenie, je domom a chrámom Boha, a my všetci sme čo dietky božie urovnopráveni k tomu, aby sme sa z krásnej prírody, z tohoto velikanskeho diela božieho tešili a radovali. —

Aj na mňa usmieva sa krásne nebe tam hore, ktoré není majetkom žiadneho človeka, ale len toho bude, kto si ho dobrými skutkami, vierou živou, a vrúcnou láskou zaslúži! Aj pre mňa zelenajú sa poľá lúky role a vrchy hory aj pre mňa kvitnú ruže v zahradách a ovociny; prespevuje vtactvo; tečie rieka voda atd. Na všetko toto mám ja to isté právo jako ho má majiteľ gruntu, a statkár choc sa on aj v povedomí svojho vlastníctva nad hruďu povsnáša: Ktože bude takým blážnom aby sa pýtal pri každej krásnej a znamenitej veci čia je? komu patri? však vlastne len Boh je pánom a vladarom všetkých týchto vecí v prírode. A či sa ja mám nad tým rmútiť, či to mám závidieť, že Boh vždy iným a nie mne odovzdal a sveril správu a odpovednosť správy týchto vecí? že toho alebo druhého ustanovil a učinil bohatým roľníkom, občanom, mešťanom; že toho alebo druhého na hodnosť tú alebo inú povýšil — za vrochnosť tú alebo inú postavil? Či ja čo dieta božie nemám sa radovať nad šťastím bližneho mojeho a nad tým že sa on a jeho domáci dobre majú? choc sa i mne nepriam dobre na svete vodi? Ale na toto všetko nepomysli si sobecký, a lakomý materialista. Čo on nemá, čo není jeho, to si on nevšímá jako by to ani na svete nebolo: Preto mu aj schádzajú tak mnohé veselosti a najčistejšie radovánky. — Lakomstvo teraz panujúce tak hrubé je, že veru lakomcovi nijak sa nepáči krásna príroda božiej. Pohľad na klenutie nebeské, na nebe hviezdami posiaté pohľad na jasne slniečko, na červanky večerne, považovanie zeme a jej odevu rúcha v rozličných roku čiastkach. — krásne ruže, a rozmanitosť ich barvy, milý a ľubý spev vtakov-slovom všetkie tieto dôvody všemohúcnosti, dobroty múdrosti a lásky božiej — sú pre materialistov veľmi ošklivé, a neprijemne, lebo toto všetko materialista ani odpredať ani zameniť, alebo zastaviť nevládze, ani veru dajakú hostinu z toho si pripraviť nemôže. Už ale jeho Bohom je brucho, — a koniec — zahynutie.

A pride náhla smrť na lakomca, a na shánajúceho sa jedine za statkami svetskými-hrubého materialistu, a povie: Blázne, a čo si nashromazdil čie to bude? — I v čom teda hrubý materialista nachádza potešenie, a obveselenie? keď nemá žiadnej radosťi v krásnej prírode b? Nuž v krčmách zkracuje si on dlhé

chvíle kde srdce prazdné ostáva choč aj často tuna divoké rozveselenie nastane a má miesta; alebo v divadlách, kde on musí sa uspokojiť jedine s nasledovaním a opičkovaním prírody samej, a života ľudského; ďalej v hrách v kartách, kde i čas nemilobohu mrhá, i zdravie, ba aj majetok a dobré mravy utráca; konečne v báloch v plesoch v návštevách a schôdkach, v tmavých kútoch, v obcovaní s ľahkými osobami hľadí hrubý materialista dlhé chvíle ukrátiť, ale odtiaľto horší i na vačku i na srdci svojom vychádza von než vchádzal dnu; ba sa v nich pochoval; lebo k časnej i večnej záhube spiechal. Kto sa teda odťahuje od obdivovania krásnej prírody božie, od tohoto domu, a chrámu božieho — hlasajúceho nám zrejme: všemožnosť, dobrotu, múdrosť a lásku Boha — ten nesmierne si škodí na svojej duši na srdci svojom, ten preto, že zlé schôdky obľubuje viac nežli prírodu b: ten z jednej nepravosti do druhej padá, a tým samým čo sa iba len nemravnosť po obcach zmahá, a šíri.

Hrubý teda materialista, ktorý buďto z lakomstva alebo zo zyskučtivosti a časneho ohľadu shána sa po statkoch a roskošách sveta tohoto je prvý, ktorý kalí, a ruší chuť, a vôľu a pocit k prírode božie. Z druhej stránky ale vina, a príčina toho, že za našich časov vôľu a chuť našu tratime k prírode b. spocieva aj v nedorozumenom asketismuse (v prísnom živote v prísnych mravoch, — vo výstrednej horlivosti kresťanskej teda v ztrestenosti, a prepiatosti. —

(Pokračovanie budúce.)

Petície o slov. gymnasia.

Nedávno „Slovenské Noviny“ rozposlali na čitateľov svojich kamenotisé hárky, obsahujúce petíciu o slovenské gymnasia. My nelen že proti tomuto nič nemáme, lež i srdečne sa tešime tomuto kroku; lebo slovenské gymnasia nelen že nám dľa práva a spravodlivosti pomerne prislúchajú, no i jako pre politický tak i pre cirkevný život na našom hornom Uhorsku sú nevyhnutelne potrebné. — Jedno je len, čo nás pohlo k písaniu riadkov týchto, a to je stanovisko naše katolícké. V petícii tej hovorí sa len vôbec o gymnasiach pre Slovákov, bez toho žeby pridano bolo:

koľko katolíckých by malo byť medzi nimi. Dľa našeho zdania aspoň by sa malo do petície vložiť: aby vysoké ministerium ráčilo sriadiť gymnasia pre Slovákov i dľa pomeru obyvateľstva slovenského vôbec i dľa pomeru náboženstva zvláštne. My zaiste docela sa vyslovujeme proti interkonfessionálnym školám, ktoré nič dobrého neprinesú pre cirkev a človečenstvo. — Tak sa ovšem vidí, že vláda, jestli ozaj dá (?) Slovákom dáke gymnasia, dá len beznáboženské: preto teda v oboch pádoch: či dostaneme či nedostaneme slovenské gymnasia, neprestávame prosiť a povzbudzovať milovníkov cirkve a národa ku sbierkam na katolícké realne gymnasium v Klástore pod Znyovom.

Neídeme obšírne hovoriť o beznáboženských školách, lebo o predmete tomto práve vyšiel výborný dvojhárkový populárny spis: „Či ozaj majú byť beznáboženské školy zaprevedené?“ od Jana Schulistu, kňaza ostrihomskeho arcibiskupstva, a je k dostaniu (po 10 kr. r. č.) u v. p. Jána Schulistu v Szkiezó, posl. pošta Aranyos Maróth, jako i u v. p. Franka V. Sasinka v B. Bystrici. Prajeme spisu tomuto, aby bol čo najviac medzi ľudom rozšírený, zeby ľud náš aspoň vedel: čo — a jaké sú to tie beznáboženské školy? č

List tretí.

k Priateľovi D budúce mu kazateľovi.

Z pod Siona 4-ho januara 1869.

Drahý brat môj!

Keď hovorím, že nektori kazatelia prinútení su už teraz hovoriť s Dávidom: non possum sic incedere, quia non usum habeo; nechcem tvrdiť, že tieto naši kazatelia neučili sa theologiu, že tieto zanedbali dogmatiku, morálku, výklad písma a jiné bohoslovecké a týmto pribuznie vedy ale, jako som už v prvom liste spomnel, myslím, že čo prospeši ti chcieť a vedeť jestli nemôžeš, čo chceš a vieš s druhými sdeliť? Veda tvoja bez zbehlosti v reči, a reč bez vedy sú mrtvé statky; čo to na plat, bárs vieš z pamäti všetkých svätých Otcov a nemôžeš ziskat ani jednu dušu, ponevác nemáš slov, ktorými by si ju o veci presvedčiť mohol, alebo keď tá tvoj človek nerozumie; dobre povedal starý Cicero: „Nam quum omnis ex re at-

que verbis constet oratio, neque verba sedem habere possunt, si rem subtraxeris, neque res lumen, si verba semoveris“ (De orat. I. 3. c. 5.) Ty chceš presvedčenie o vznešenosti, pravde, užitočnosti, potrebe viery v Krista vstúpiť do srdca poslucháčov, chceš aby si ho prisvojili, treba ti teda slova, reči, tohto výrazu myšlienok a citov rečníkových; a od reči závisí mnoho, áno najviac; slovo má dakú okuzlujúcu silu, ktorú vie zacítiť i nevzdelaný človek; kdežto vnútornú cenu myšlienok iba vzdelaný vedomec chápe; vyšleš-li vznesené myšlienky v otrhaných zdrapoch k srdcu ľudu nevzdelaného alebo k rozumu vzdelancov, razom sa ti od nich odvráti ľud, opovrhne nimi vzdelanec.

Tvojej vedomosti sú material kamenie, z ktorého vystaviť máš hodnú majstra budovu. Keď máš material, nemôžeš povedať, že máš už i budovu; musíš ale najprv kamenie poukladať, tuho pospájať, kde tu zaokrúhliť, vyrovnáť, zaliečiť, až dostaneš z neho milý úhľadný celok. A hľa v sporiadaní tohoto materialu v úhľadný celok väzí úkol reči. A naša reč sa k tomu velice dobre vhodí; poneváč je, čo výtvar ducha slovenského tak tvorivá, ohebná, mäká, na slová bohatá, jako sám duch; a to ani ináč nemôže byť; „reč je, jako hovorí Humboldt, večne opakujúca sa práca ducha: učiniť ohebný hlas za výraz myšlienky, ona vzniká zo vnútornej povahy človeka v tom stupni, že jestli pýtaš sa po pomere a súvislosti medzi rečou a národným duchom, môže ti platiť rozumná vzľáštnosť národov za príčinu a úkon reči.“

Čistota a zprávnosť reči su nevyhnutelne podmienky rečníctva. Aby si ma však nepodozrieval, že asnád v zápale vec preháňam, nech za mňa hovorí jesuita Schleininger, ktorý nenie Slovan.

„Dobre známo, že odzrkadlenie svetla z kryštallových plôch je tým živšie a pravidelnejšie, čím čistejšie a dokonálejšie su plochy; práve tak rozširuje reč tým viac svetla, čím je čistejšia a správnejšia. Na všetko vynajst vzľáštny a zprávný výraz platí za svedoctvo dokonalej zbehlosti v reči; avšak je to spolu i prostriedok dokonalej výročnosti. Cicero predpokladá u každého, kto chce byť rečníkom, čo nevyhnutelnú podmienku známost reči materinskej: „Neque enim conamur docere eum dicere, qui loqui nesciat; nec sperare, qui Latine non possit, hunc ornate esse dicturum: neque vero, qui non dicat, quod intelligamus, hunc posse, quod admiremur, dicere (De orat. I. 3. c. 10) Teda ani len poviedať nesmieme,

že ten, čo nevie dokonále materinskú reč, učíť m ô že; kdežto kňaz učíť musí. Euntes docete!

Avšak tu som priviedol mienku pohanovú; nože nazrime do sv. pisma, či tam nenajdeme podobného? Ovšem že najdeme: Sv. Pavel v I. liste ad Corinthios píše: „Tam multa, ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo, et nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus; et qui loquitur mihi barbarus (c. XIV. 10. 11.)“

Slovenský kazateľ musí sa stať prostonárodním, musí si oblúbovať i v prostom poslucháčstve, v ľudu, ku ktorému nemôže jako Joviš z oblakov hovoriť, ale zostúpi medzi svojich poslucháčov, čo je ináč povinnosť každého prostonárodného rečníka. „Uiberall, wo ich zum gemeinen Mann rede (ich meine hier jeden, der kein Fach-Büchergelehrter ist) muss ich in seiner Sprache reden, und ihn zu meiner Sprache nur allmählig gewöhnen; ich muss nicht, wie aus den Wolken zu ihm reden, sondern auf seinen Grund und Boden treten, und ihn allgemach in meine Sphäre heben“ hovorí Herder. Čím jednoduchejšia, všeobsažnejšia je reč, tým pravdivejšia, milšia. Čo človek počuje lebo číta, jako by z jeho duše bolo vyňato, to si človek hned osvojí, to sa stane spoločným majetkom Verba valent sicuti nummi. Tanquam scopulum sic evitare [debes insolitum et inusitatum verbum, hovorí Cicero.

Hľa brat môj, koľké veci núta nás k učeniu materinskej reči; a myslím, že veci tyto nejsú zbytočné, nie pobočné ale podstatné. Všetko toto dobre znali chovanci na semeništi v O..., keď založili si pred siedmymi rokmi spolok h dokonálemu naučeniu sa reči slovenskej. Vytkli si za cieľ „poznať reč slovenskú v jej pravom a krásnom duchu; zmyť z kameňa drahocenného kôru špinavú, aby každý vidiac kameň lesklý ľúbiť a privlastniť si ho túžil; vyhodit predsudky, jaké jím o reči tejto v školách do srdca vstevované byly; na kratko: presvedčiť sa o kráse reči národnej, z ktorej dokonáleho zntia plynie láska k rodu a ľudu vlastniemu; o to dbať, aby každý úd spolku už predbežne taký stupeň dokonálosti v reči slovenskej dosiahol, by božie slovo bežne v nej hlásať v stave bol (zo stanov). Čo povieš na to, či by ste nemali príklad bratov nasledovať?!

Kiežby nektorí ľudia, už čo nie z ohľadu svojich povinností, aspoň z ohľadu svojej cti jináč mysleli! —

Duchovná osoba patrí medzi ľudí učených, a jako učený, má byť zbehlý v jazyku onoho národa, v ňom čo človek dokonály činne svojmu stavu

česť pôobiť, a božské učenie o mravnosti a blahosti hlásať má. L'úd veru sa nebude učiť, k vôli kňazovej ale kňaz sa musí učiť „aby súc dokonály vo svojom povolani práci hmotnou utrúmaným spoluobčanom vo chráme Pána potechy poskytoval v lúbozvučnej vymluvnosti“. Či má tá neumelosť a všednosť jakási česť za sebou? Mnohí sa gréckemu a hebrejskému jazyku dúkladne učia, a národnej reči neznajúc, nemotorne mluvia o svatých vecách. Jaká to nevdačnosť, pohrdať rečou toho národa a jehož pracovitosť žije?! Než jako žiadne zle trestu neujde, tak i to pohrdanie nehdy svoju pokutu zakúsi.

Mnoho bych mohol ešte písať, bratku môj, avšak bojím sa, že nebudeš mať trpezlivosti pri čítaní mojej morálky. Na teraz prestanem. Maj sa teda dobre, zostaň si verným povolaniu a hľad u mierniť zlosť oných synov, ktorí nepoznajú majestátny cieľ kazateľského úradu hádžu blato m po najužitočnejších a no nevyhnutne potrebných prostriedkoch, jejichžto pomocou dôjsť by sa mohli najkrajšieho ovocia. Avšak videant ipsi!

Budúčne bratku môj, len úprimne! Hotový som prispieť ti svojimi slabými silami, bárs kedy, v jakýchkoľvek obštojal'stvách. Ver mi, to su najsladšie hodiny života môjho, keď môžem dačo činiť za Krista, vieru, národ a priateľov. Moje heslo je: verní viere otcov v bratskej jednote spasíme národ. S Bohom

Voždy tvoj uprimný Drahotin.

Dopisy.

Z Liptova. Konečne donesli nám už aj rozličné časopisy vymenovanie tých nových pp. škôl dozorcov, a medzi týmito nachádzame teda, ako nám už asi dva týždne vopred chyry zvestovali, p. Nemessányiho; len že tento okrem toho ešte ai na hodnosť kráľovského radcu povýšeným byť vidieť sa musí. Ai okres učinkovania jeho rozprestiera sa nie na Liptov, Oravu a Turiec, lež na Liptov a Zvolen. Podstata veci teda nenie zmenená, ba naopak divisia taká len ešte krajšie vyzerá aspoň v ohľade topografickom, a já prialbych nejednomu veľkomestskému pánovi príjemnú tú prechádzku na Štúrec alebo na Čertovicu do Zvolena! —

Zoči voči stojácejmu podivnej skutočnosti tejto musí neomylné naskytnúť sa tá otázka: čo asi zamýšľa terajšia vys. vláda naša s tou taktikou, akú ona ohľadom školstva pritomne na javo nám

dáva? — Na otázku takúto malbych najmenej sto odpovedí a najmenej tristo poznámiek, kebych nechcel byť tu priobširnym, priomrzlym asnáď ai — prinezdvorilým. Odpoviem teda len zkrátka a doprosta to, čo každý nepredpojatý človek zdravým rozumom uhádnuť a neotupeným citom zbadať musí: že to tu veru len jedon z tých — bodajby neboli — opatrných krokov, aké za našich časov už nejedon minister v iných krajinách Európy urobil, k postupnému odlúčeniu školy od cirkve. Hovorim, že krok tento je opatrný; bo staby po strunách ide si ti on obozretne po sankcionovaných už paragrafoch toho školského zákona, ktorý na návrh terajšieho nášho ministra osvety, Jeho Excell. p. bar. Eötvöša čo do podstaty po nepatrných diskusiach od minulého snemu nesený, práve teraz do života sa uvádza. O dokonalosti a nedokonalosti zákona tohoto obširnejšie pojednávať ponechávam obratnejším perám. Z mojej stránky chcem tu podotknúť aspoň to, čo je v tomže zákone najdôležitejšie; a toto je mojím zdaním predovšetkým len to, čo v §. 15. zákona toho stojí: „Jestli vyššie vrchnosti vierovyznani podmienkam obsaženým v v §§. 11, 12 a 13 neučinilyby zadost' ani po napomenutí vlády tri rázy v každom polroku: nariadiť môže vláda založenie spoločnej obecnej školy, a obec splnomocňuje sa uložiť zákonom určenú školskú daň ai na tie vierovyznania, ktoré ani po rečenom trojom napomenutí buď nechcú alebo nie su v stave ohľadom škôl svojich zadostučiniť podmienkam, obsaženým v odstavcoch horevyššie spomenutých.“ — Kto už tento a n. pr. §. 90,¹⁾ ako ai iné, menovite o obecných školách znejúce paragrafy zákona toho si prečíta, ten muselby mať naozaj len belmo na očiach, keby s odpoveďou odo, mňa už danou nesúhlasil.

Ale akože to len môže byť, namietne mi snáď neкто veď spomenutý zákon šetri si škôl vierovyznanských a jure supremae inspectionis, aké odškriepiť mu nel'zá²⁾ chce on sice dozerať školám týmto,

¹⁾ § 90 znie: „Ponevác pripravovne, čo štátne ústavy sú bez všetkého náboženského rozdielu“ atd. A notabene štát založiť má 20 takýchto pripravovní na čiročistom, pustom, náboženskom indiferentizme! —

²⁾ Priebeh škôl od Cirkve k štátu pripravový bol reformáciou, ktorá na vládu tohoto sa opierajúc vo vládarovi krajiny videls spolu ai hlavu cirkve. — A Cirkve katolícka právo spravovania či dozorstva škôl svojich len preto popustila štátu, ponevác tomuto iné a učinlivejšie prosriedky pri ruke stáli k napomáhaniu školského vynačovania, ako jej samej; a ponevác štát vtedy a ešte dlho zatým, čo týkalo sa ducha vynačovania vo farských školách, na ktorých základe ai terajšie školy naše sa vyvinuly, nestaval sa do odporu s Cirkvou, lež v jej smysle

ponechať ich však čo do systému a spôsobu vynaučovania pod istými podmienkami vierovyznaniam samým? Uznávam; len že to „nie su v stave,“ tá nemožnosť zo stránky obcí či vierovyznaní, aká pri terajšom hmotnom stave týchto vo vlasti našej sice všade, zvlášte však u nás na horniakoch, všeobecnou (nepreháňam!) ľahko byť môže, ťahať bude za sebou bezpochyby staby „trest pre chudobu“ tak hľfne pretvarovanie vierovyznanských škôl tých na školy obecné či interkofesionálne, že snád o krátky čas ai všeobecné odlúčenie školy od cirkve s týmito prevedené byť môže, — vynimajúc snád u tých majetnejších obcí cirkevných, ktoré podmienkam zákona vyhoveť môcť budú, ktorých však pomerne k tým chudobným obciam nenie tak mnoho, žeby sme na ne priručové nádeje stavať mohli. Aby ale tá v novom školskom zakone našom tak túžobne želaná a dôrazne odporúčaná fabrikácia obecných škôl dobre od ruky išla, o to pravdepodobne postarajú sa novomenovaní pp. škôldozorcovia — najmä vtedy, keď jednotlivci z nich ai školám niesvojského vyznania dohliadať budú; bo já aspoň neverím, žeby všetci z nich vnútorného náboženského presvedčenia svojho ztriasť sa chceli, trebárs snád ako štátni uradníci ai vonkajšiu nestrannosť v ohľade tohto na javo dávať budú. — A čoby aj tak nie už práve veľmi prisna nestrannosť u nich ako u súkromných mužov pre jednotlivé vierovyznania osudnou byť môže. — Že obávanie — sa v ohľade tohto nenie bezzákladné, potvrdzujú mnohé príklady v iných krajinách, kde podobné, keď nie tie samé experimentácie už urobené byly. U nás to pravda nejde tak napochytre, lebo ved sa to hlavou múr praj nikdy neprebije; ale čo sa nedá razom, podá sa časom, myslia si mnohi paedagogicki oblažitelia naši. —

Viem, že už ai teraz na úsvite tej novomodnej osvety u nás malby veľkú radosť, okrem iných, ten vychovavateľský spisovateľ Stephanie, ktorému o podobných vecach už roku 1797 tak sladko sa snívalo. Veľkú radosť pocíti nad nami Badensko, Bavorsko, Cislajthania atd keď uvidí, že svetoblažujúce

— jedine vynaučoval. Nikto nepomyslel na to, žeby prišiel volakedy čas, kdeby v školách týchto učitelia pod nadvážnosťou vlády proti Cirkvi bojovali. (Vid Dr. Karl Zell „die moderne deutsche Volksschule.“) — A tak teda Cirkev právo naddozorstva dala štátu len pod tou zmlčanou podmienkou: jestli tento zo stanoviska náboženskej nevšímavosti celému vynaučovaniu školskému kresťanský ráz (charakter) aczmaže. — a toto veľmi ľahko stať sa môže vtedy, keď okrem tých dvoch hodín v týdni pre katechismus určených, pri ostatných predmetoch o náboženstve ani sa neškrkne, ba čo viac proti tomuto ai mnoho alého často sa prevrhne.

idey nemecké už ai k nám Uhrom sa preborily Ale čoby už aj nik si nás povšimnúť, nik nad nami zaplesáť nechcel: nuž aspoň sami budeme sa kochať v bláženom lône tejto novej osvetičky našej; — a ktože, prosim, zabráni nám ai zasmiať sa z chuti potom, keď z mozgu novovekej bohyne tejto kde tu po našich školách ai vycibrené opičťatá sa vyliahnú? — Ved či nenie to ten najpikantnejší vynalezok aspoň tej hmotovinárskej osvety terajšej, že človek len od opice pochádza? — A trebárs už celá osveta za našich časov ai v rozmanitých farbách svetú sa zjavuje, čože môže jednomu rozvažitému a svedomitému človekovi ručiť za pravdivosť, za šťastlivé následky osvety takej, ktorú duch kresťanstva v každom obore vedy a umenia nepreniká? — Osveta takáto je len dielo ľudské, ktoré dnes stojí; zajtra zrušené bude; diela Božské ale pretrvajú zaiste nielen tie kamenné aegyptské pyramydy lež ai všetke tie ozrutné pyramydy múdrosti ľudskej! — Čo ručí nám za to, že jedna alebo druhá farva osvety tejto nechová v sebe zkazonosnú otravu pre prítomné a budúce pokolenia? — Dôležitosť dobresriadeného školstva vôbec a pre vlast našu zvlášte upierať mne tu sice vonkoncom nenapadá, keď ai bez toho žeby rozvažity jeden človek zo zatemnelosti a zpiatočnictva obviňovať ma chcel a smel, doprosta vyznať musím, že nerádbych veľmi preceňoval a za podmienku sine qua non považoval tú výchovu školskú ku všestrannému vyšinitiu — sa na najvyšši vrchol kultury národnej, tak ako ani túto nechcelbych jedine počtom čítať a písať znajúcich premeriavať; bo znám, že kultura táto nie tak zdola, ako skôr zhora sa vydobýja, nie tak a priori ako radšej a posteriori t. j. že jednotlivi geniovia n. pr. na národ ju vylievajú atd. Příklad toho máme vo Francúzsku, kde pomerne veľmi mnohi ani čítať ani písať neznajú — a predca sú praj ti Francúzi tak vysokovzdelený národ! — A keby už tie theorie, ktoré za našich časov o reformách školských sa navymýšľaly, pre kulturný pokrok národa tak nevyhnutne potrebné a výdatné byly, neverim, žeby prakticki Angličania už dávno neboli si ich osvojili.

Dobre sriadené školy žiada si pravda každý ľudomil a vlastenec, žiada si ich predevšetkým Cirkve, ano pre túto sú ony moholbych povedať súdnicou života, a preto ony ai len v nej svoj počiatok a vývin historický majú. Že to však so sriadením takýmto tak odrazu nejde, že sa tak naraz sfúknuť nedá, nahliadne každý rozumný človek, akže len v samých ideáloch nežije; u nás by to ale akosi odrazu mať chceli. — Nečakalo sa ani len

na to, čo tu asi n. p. tá práve do života vstúpiť majúca samospráva Cirkve katolickej si započne.

V hmotnom ohľade moholby síce stáť školstvo naše už ai teraz zdvihnúť — lebo v hmotnom nedostatku väzi tá najhlavnejšia príčina zaostatia jeho — a to ai skrže samé cirkevné orgány jednotlivých vierovyznaní; mohlyby sa tak ai tie peniaze, ktoré ktoré na škôldozorstvo sa vydávajú z väčšej čiastky na samé školy tých vierovyznaní pekne ruče obrátiť. Bo čože je to vlastne ten štát? — No určovať ho nejdem, len to povedám, že je on pre všetké, tak ako ai pre jednotlivé oprávené vierovyznania v sebe zahrnutých občanov, do kassy jeho všetci tito platia: — i nechže teda múdrymi usta novizňami cuique suam prisluhujúc opravdive spravodlivým sa stane. Dobremienené výčitky straniva nového zákona školského nemohlyby zaiste nerobiť sa v hojnej miere minulému, krajinskému snemu. Avšak, ponevác tento už dejstovať prestal a nič účinkovania jeho terajší snem na seba prejal, nezbyva nám katolikom iná cesta, ako dôrazne doliehať na terajšie zastupiteľstvo krajinské, aby menovaný zákon ešte raz do pretrasu vzatý, v nedokonalostach svojich náležite opravený bol a slušným požiadavkám jednotlivých vierovyznaní spravodlive zodpovedal.

Ale ai na nás samých to záleži starať sa aspoň teraz, „keď už dohára“ na koľko hmotné sily jednotlivých cirkevných obcí skutočne dopúšťajú, s desiatnásobnou horlivosťou o zákonu tomuto primerané sriadenie škôl našich, aby nám tak ešte ai táto žilu života cirkevného nepodsekli, bo ináč neospravdedelnime sa my veru nikdy pred prísny hlasom svedomia nášho. — Bárby len šťastlive už raz zavítala k nám tá cirkevná autonomia! —

Ide to síce, ide, hoc ai len pomaly; no však dá Pán Bôh, že „čo sa vlečie neutečie — a potom horže sa k životu rezkému na poli cirkevnom! — Jestli sa my sami k životu chápať nebudeme, prv alebo neskôr, ako života neschopným, umieračkom nám zazvonja alebo aspoň ako na duchu ochromelým zuby nám vyceria nepriatelja naši a povedia: Tak vám treba! — a keď sa tak nestane, nech som Kubo.

Cirkevné a Školské Zprávy.

Rím. Tu ottomanski kath. úradnici vyjavujú zvláštnú náklonnosť k stolici svätej. — Jednotliví

biskupia východni slubujú že sa dostavia na všeobecný snem cirk do Rímu; ba i sami rozkolníci trebárs je to nie po vôli ich pastýrom — predca túžia po jednote. Prosretedelnosť b. hýbe týmito národami východnými, do ich duše sahá a ukáže im najlepšiu cestu k únie. Len žeby ony silne zastupovaly a podporovaly záležitosti východné: Svätá Stolica bedlivým okom sprevádza otázku východniu a ta smeruje jej pomer k Sultánovi, aby zachránila a zaberpečila víťazstvo pravde.

Rím. Redakcia časopisu: „Unitá cattolica“ ku kňazským druhotinam pápežovým sossbierala summu 120,000 frankov.

Montpellier. V meste tomto povestný lekár August Dumas vstúpil do radu sv. Dominika.

Uctivé pozvanie ku predplateniu na Cyrilla a Methoda s Vojtechom.

 Aby sme nepretržene a bez prekážky mohli i na ďalej vydávať cirkevné naše Noviny treba nám je nie len hmotnej ale aj duchovnej k tomu pomoci a obetuvavosti. Bez tejto neudržíme náš časopis tak prãpotrebný v týchto najmä časoch kedy sa jedná o autonomii Cirkve kath. v Uhrách. A preto úctive prosíme našich pl. tit. pp. Bratov v Kristu a Národe ktorým Boh udelil v hojnejšej miere hrivne a dary božské, a duchovné schopnosti, prosíme o častejšie dopisy a články a síce také ktoréby rezkejší život rozvinuli medzi nami, a prebudili by nás k činnosti k práci. — Tých pl. t. pp. Odberateľov našich Novin, ktorí posavaď nám ešte neposlali svoj predplatok, prosíme o výplatok; a ktorí len na samého Cyrilla a Methoda bez Vojtecha boli sa predplatili tých žiadame úctive o doplatok; konečne tých pl. t. pp. Odberateľov nášho časopisu, ktorí len prvý pôlrok majú vyplatený prosíme o čím skoršie obnovenie svôjho predplatku. — Aspoň do polovici mesiaca Juníusa žiadame si mať všetky predplatky pohromade. — Od včasného a valného v druhom pôlroku sa prihlásenia; od poriadneho platenia predplatkov; od riadného, častejšieho a dôkladného dopisovania závisi naša budúcnosť; ináč bez duchovnej a hmotnej pomoci tratíme nádej k tomu že sa udržime. Cena pôlročna: 2 zl. 25 kr. r. č. Redakcia.

Redaktor: Štefan Rúčka. Vydávateľ a majiteľ: Dr. O. Radlinsky farár v Kútoch, ostatnia pošta Búr St. Georg via: Hohenau.